O‘zbekiston Respublikasi
Maktabgacha va maktab
ta’limi vazirligi

ISSN: 2992-9008
UDK: 37

TA’LIM VA TARAQQIYOT

Ilmiy-uslubiy jurnali

2026-YIL 5-SON

www.journal.namspi.uz

Bosh muharrir: *Namangan davlat pedagogika instituti rektori B.E.Xusanov*
Mas'ul muharrir: *Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor M.R.Qodirxonov*
Mas'ul muharrir o'rinbosari0: *Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedogogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i J.A.Yuldashev*

T A H R I R H A Y ' A T I

Aniq va tabiiy fanlar: *k.f.d., prof. Sh.Abdullayev, f-m.f.d., dots. R.Xakimov, k.f.d., prof. N.Vohidova, k.f.d., dots. M.Qodirxonov, b.f.d., dots. A.Batashov, f-m.f.n., dots., T.Abdullayev, p.f.n., dots. M.Eshnazarova, p.f.n., dots. G'.Nafasov, p.f.n., dots. M.Boltayeva.*
Texnika fanlari: *t.f.d., prof. A.Umarov, t.f.d., prof. A.Qayumov, PhD, dots. Sh.Xudoyqulov, PhD, dots. Abdunazarov.*
Ijtimoiy-gumanitar fanlar: *s.f.d., prof. T.Fayzullayev, tar.f.d, prof. A.Rasulov. f.f.d., prof. M.Ismoilov, i.f.d., dots. N.Sotivoldiyev, t.f.n., dots. A.Isoqboyev, f.f.n., dots. O.Mamatov, t.f.n., dots. Z.Haydarov, PhD. J.Yuldashev, PhD. A.Abdullayev.*
Pedagogika fanlari: *p.f.d., prof. B.Xodjayev, p.f.d., prof. X.Najmiddinova, p.f.d., prof. T.Ismoilov, p.f.d., prof. S.Abdullayev. p.f.d., prof., M.Y.Sobirova, p.f.d., prof., R.Zamilova, p.f.d., prof. Sh.Xujamberdiyeva, p.f.d.,dost. M.Asqarova, PhD S.Jamoldinova, PhD, dots. M.Asranboyeva.*
Filologiya fanlari: *fil.f.d., prof. N.Uluqov, fil.f.d., prof. H.Usmanova, f.f.d., dots. X.Shokirova, p.f.n., dots. S.Misirov, p.f.n., dots. Sh.Ubaydullayev, PhD.,dots. P.Lutfullayev, PhD., dots. M.Yakubbayev.*

Texnik muharrir: R.Tursunov
Tahririyat manzili: Namangan shahri, Uychi ko'chasi, 316-uy.
Pochta indeksi: 160136, ***Faks:*** (0369) 227-27-21,
Email: Info@namspi.uz

"Ta'lim va taraqqiyot" ilmiy-uslubiy jurnali elektron to'plam sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi ***Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA)ning 2022-yil 25-oktabrdagi № 045044 raqamli guvohnomasi*** *asosida chop etiladi. Jurnal* ***Oliy Attestatsiya komissiyasining 2024-yil 30-noyabrdagi (№ 364/5) yig'ilishi qaroriga asosan pedagogika fanlari bo'yicha*** *falsafa fanlari doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan. UDK: 37, Xalqaro standartlashtirish raqami (ISSN): 2992-9008.*

Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

NAMANGAN DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI 2026

NAMANGAN DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
"TA'LIM VA TARAQQIYOT" ILMIY-USLUBIY
JURNALI 2026-YIL 5-SON

13.00.00. – PEDAGOGIKA FANLARI
JOURNAL.NAMSPI.UZ
ISSN: 2992-9008; UDK: 37

MUAMMOLI VAZIYATLARNING BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA AXLOQIY FAZILATLARNI RIVOJLANTIRISHDAGI TARBIYAVIY IMKONIYATLARI

Xolmatova Zulfiya Tillavoldiyevna
FarDU dotsenti, pedagogika fanlari bo'yicha
falsafa doktori (PhD) zulfiyaxolmatova@gmail.com
FarDU talabasi
Maxamadjonova Mohinur Muxiddin qizi

Annotatsiya. *Maqolada muammoli vaziyatlarning boshlang'ich sinf o'quvchilarida halollik, adolatlilik, mas'uliyat, mehribonlik va o'zaro hurmat kabi axloqiy fazilatlarni rivojlantirishdagi tarbiyaviy imkoniyatlari nazariy-metodik jihatdan tahlil qilingan. Tahlil natijasida muammoli vaziyatning tarbiyaviy imkoniyatlari axloqiy muammoni anglash, boshqa insonning kechinmalarini tushunish, qaror oqibatlarini oldindan baholash, tanlovni asoslash va xatti-harakatni qayta ko'rib chiqish jarayonlari orqali izohlangan.*

Kalit so'zlar: *boshlang'ich ta'lim, muammoli vaziyat, axloqiy fazilat, tarbiya, axloqiy tanlov, empatiya, mas'uliyat, adolatlilik, refleksiya.*

ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ПРОБЛЕМНЫХ СИТУАЦИЙ В ФОРМИРОВАНИИ НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Аннотация. *В статье представлен теоретико-методологический анализ воспитательного потенциала проблемных ситуаций в процессе формирования у младших школьников таких нравственных качеств, как честность, справедливость, ответственность, доброта и взаимное уважение. Показано, что воспитательный потенциал проблемной ситуации реализуется через такие процессы, как распознавание моральной дилеммы, понимание чувств других людей, предвидение последствий принимаемых решений, обоснование собственного выбора и рефлексия по поводу своего поведения.*

Ключевые слова*: начальное образование, проблемная ситуация, нравственные качества, воспитание, моральный выбор, эмпатия, ответственность, справедливость, рефлексия.*

THE EDUCATIONAL POTENTIAL OF PROBLEMATIC SITUATIONS IN DEVELOPING MORAL VIRTUES IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Abstract. *This article provides a theoretical and methodological analysis of the educational potential of problematic situations in developing moral virtues—such as honesty, fairness, responsibility,*

13.00.00. – PEDAGOGIKA FANLARI
JOURNAL.NAMSPI.UZ
ISSN: 2992-9008; UDK: 37

kindness, and mutual respect—among primary school students. The analysis demonstrates that the educational potential of a problematic situation is realized through processes such as recognizing a moral dilemma, understanding the feelings of others, anticipating the consequences of decisions, justifying one's choices, and reflecting upon one's own behavior.

Keywords: *primary education, problematic situation, moral virtue, upbringing, moral choice, empathy, responsibility, fairness, reflection.*

KIRISH

Boshlang'ich ta'lim davrida bolaning insonlarga munosabati, o'z xatti-harakatini baholashi va jamoada yashash tajribasi izchil shakllanadi. Maktab hayoti o'quvchini turli manfaatlar, istaklar va qoidalar tutashadigan vaziyatlarga olib kiradi. Navbat kutish, o'quv qurollaridan birgalikda foydalanish, do'stining xatosiga munosabat bildirish, guruhdagi vazifalarni taqsimlash hamda yangi sinfdoshni o'yinga taklif qilish kabi kundalik holatlar axloqiy tanlov uchun tabiiy sharoit yaratadi. Ushbu holatlarga pedagogik mazmun berish tarbiya jarayonini bolaning bevosita hayotiy tajribasi bilan bog'lash imkonini taqdim etadi. Axloqiy fazilatlarni rivojlantirishda bilim, hissiy munosabat va amaliy xatti-harakat o'rtasidagi bog'liqlik muhim ahamiyatga ega. O'quvchi halollikning mazmunini tushuntirishi, ayni paytda xatosini tan olishda qiyinchilikka duch kelishi mumkin. U adolat haqida to'g'ri fikr bildirishi, guruh ishida esa o'z do'stining manfaatini ustun qo'yishi ehtimoli mavjud. Bunday holatlar tarbiyaviy faoliyatda tushunchalarni o'rgatish bilan birga tanlov qilish, oqibatni ko'rish va mas'uliyatni his etish tajribasini tashkil etish zarurligini ko'rsatadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchisining axloqiy rivojlanishi kundalik munosabatlarda namoyon bo'ladi. Topilgan buyumni egasiga qaytarish, guruh ishida o'z hissasini to'g'ri ko'rsatish, qiyin ahvolga tushgan sinfdoshiga yordam taklif qilish va xatosining oqibatini tuzatish bolaning aniq tanlovini talab etadi. O'quvchi odob haqidagi qoidani bilgan holda ham shoshilish, do'stining ta'siri yoki yutqazishdan qo'rqish sababli unga mos harakat qila olmasligi mumkin. Shu bois tarbiyaviy ishda bilim, hissiy munosabat va amaliy qarorni bog'laydigan topshiriqlarga ehtiyoj mavjud.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Muammoli vaziyat o‘quvchini axloqiy ahamiyatga ega holatni tahlil qilishga, bir necha harakat yo‘lini ko‘rib chiqishga va o‘z qarorini asoslashga undaydigan pedagogik vosita sifatida talqin qilinadi. Uning mazmunida bolaning istagi bilan boshqaning ehtiyoji, do‘stlik bilan adolat, shaxsiy qulaylik bilan umumiy mas’uliyat o‘rtasidagi ziddiyat ifodalanishi mumkin. “UNESCOning 2023-yilda qabul qilingan tinchlik, inson huquqlari va barqaror rivojlanish uchun ta’limga oid tavsiyasi ta’lim mazmunini inson qadrini hurmat qilish, hamkorlik va mas’uliyatli ishtirok bilan bog‘laydi. Hujjatda axborot muhiti bilan bog‘liq xatarlar va mediasavodxonlikning ahamiyati ham qayd etiladi. Ushbu yo‘nalishlar boshlang‘ich ta’limda axloqiy tanlovni kundalik hamda raqamli voqealar asosida o‘rganish uchun umumiy qadriyatlar doirasini beradi. Mazkur hujjat muayyan metod samaradorligini tasdiqlovchi tajriba manbai sifatida qo‘llanmaydi”[2; Jo‘rayeva].

Muammoli tarbiyaviy vaziyat deganda bolaga tanish voqeada axloqiy ahamiyatga ega tanlov yuzaga keladigan, qaror uchun sabab va oqibatlarni ko‘rib chiqish talab etiladigan pedagogik topshiriq tushuniladi. Har qanday savol yoki ko‘ngilsiz hodisa mazkur toifaga avtomatik kiritilmaydi. Vaziyatda kimning manfaatiga ta’sir qilinayotgani, qaysi qoida yoki qadriyat muhokama qilinayotgani va o‘quvchidan qanday harakat kutilayotgani tushunarli bo‘lishi zarur. Shu talablar topshiriqning tarbiyaviy mazmunini belgilaydi. “Axloqiy muammo bilan oddiy tashkiliy qiyinchilikni farqlash metodik aniqlikni oshiradi. Guruh ishini qaysi rangdagi qog‘ozga yozish ko‘pincha did va kelishuv masalasidir. Guruh ishida qatnashgan bolaning ismini ataylab yozmaslik esa mehnatni e’tirof etish va adolat bilan bog‘liq tanlovni yuzaga keltiradi”[4; Norimboyeva]. Axloqiy jihatdan sodda tanlovlar bilan ikki muhim majburiyat to‘qnashadigan dilemmalarni ham ajratish lozim. Birinchi turda bola zarar yetkazish yoki yordam berish orasidagi farqni asoslaydi. Ikkinchi turda va’daga sodiq qolish va ayni paytda yordamga muhtoj kishini qo‘llab-quvvatlash kabi ikki qadriyatni muvofiqlashtirishga urinadi.

13.00.00. – PEDAGOGIKA FANLARI
JOURNAL.NAMSPI.UZ
ISSN: 2992-9008; UDK: 37

Boshlang'ich mashg'ulotlarda bolaga tushunarli vaziyatlardan boshlash, keyin qarama-qarshi majburiyatlar mavjud voqealarni ehtiyotkorlik bilan kiritish taklif etiladi.

Li va Kushnir tadqiqotida "bolalarning murakkab axloqiy tanlovni muhokama qilayotgan kishining fikrlash uslubiga munosabati o'rganilgan. Natijalar ayrim yosh guruhlarida ikki majburiyatni hisobga olib fikrlash va asosli ikkilanishni qadrlash mavjudligini ko'rsatadi. Bu dalil barcha kichik yoshdagi bolalar murakkab dilemmalarni mustaqil hal qila olishini anglatmaydi"[3; Li, P. H., & Kushnir]. Vaziyatlarni yaratishda o'quvchilar o'rtasida buyum, vaqt, e'tirof, axborot va yordamning taqsimlanishi bilan bog'liq mazmunlar tanlandi. Bunday tanlov ularning maktablarda uchrash chastotasi o'lchanganiga asoslanmaydi. Mazmunlar turli fazilatlarning amaliy ifodasini ko'rsatish imkoniyatiga ko'ra belgilandi.

"Muammoli vaziyatning tarbiyaviy imkoniyati axloqiy mazmunni bola bajaradigan aniq fikriy va amaliy harakatga aylantirish bilan izohlandi. O'quvchi qahramonning tanlovini ko'rib chiqadi, kimga ta'sir yetishini aytadi, muqobil harakatlarni taklif etadi va qarorini tushuntiradi. Vaziyatni anglash bosqichida o'quvchi matnda aytilgan hodisani o'z so'zi bilan bayon qiladi"[5; Saidova]. Bu amal axloqiy muhokamaning tasodifiy ayblovga aylanib ketishidan saqlanishga xizmat qiladi. O'qituvchi javobni tezlashtirishga qaraganda voqeani tushunish aniqligiga e'tibor qaratadi. "Halollikning kuzatiladigan belgisi sifatida voqeani ataylab buzib aytmaslik, o'z hissasini to'g'ri ko'rsatish va boshqaning mehnatini o'ziniki sifatida taqdim etmaslik olinadi. Adolat ishtirokchilarning hissasi, ehtiyoji va kelishilgan qoidani e'tiborga olish orqali ifodalanadi. Hamdardlik boshqa kishining holatini tushunishga urinish va unga mos yordamni so'rab taklif qilish bilan tavsiflanadi"[6; Shabbazova].

Vaziyatlar bilan ishlash uchun biz qisqa mashg'ulot tartibini taklif etamiz. Dastlab voqea o'qiladi va tushunilmagan jihatlar aniqlanadi. Keyin bolalar yakka tartibda dastlabki qarorini belgilaydilar. Juftlikdagi suhbatda tanlovning sababi va boshqa kishiga ta'siri aytiladi. Umumiy muhokamada muqobil harakatlar qiyoslanadi. Yakunda bola

13.00.00. – PEDAGOGIKA FANLARI
JOURNAL.NAMSPI.UZ
ISSN: 2992-9008; UDK: 37

aytadigan jumla yoki bajaradigan amalni ko‘rsatadi. Ushbu tartib dastlabki fikrning tengdoshlar ta’sirida o‘zgarishini ham ko‘rib chiqish imkonini beradi. Birinchi va ikkinchi sinflarda vaziyat qisqa gaplar va tanish buyumlar asosida beriladi. Javob chizma, belgi tanlash yoki og‘zaki izoh shaklida olinishi mumkin. Uchinchi va to‘rtinchi sinflarda ma’lumot yetishmasligi, guruh bosimi va ikki majburiyatni muvofiqlashtirish kabi murakkabroq jihatlar qo‘shiladi. Bu taqsimot qat’iy yosh me’yori sifatida belgilanmaydi. Bola matnni tushunishda qiyinchilik sezsa, vaziyatni eshitish va tasvir orqali ko‘rish imkoniyati yaratiladi.

MUHOKAMA

Boshlang‘ich sinf o‘quvchisining axloqiy tarbiyasida eng murakkab masalalardan biri uning bilgan qoidasi bilan kundalik tanlovi o‘rtasidagi bog‘liqlikni ta’minlashdir. Bola rost gapirish, boshqalarga yordam berish, birovning buyumiga tegmaslik kerakligini tushuntirib bera oladi. Biroq o‘z xatosini aytish oqibatidan xavotirlanganda, do‘stining qo‘llab-quvvatlashini yo‘qotishdan qo‘rqqanda yoki guruhdagi mavqeini saqlashni istaganda qaror qabul qilish qiyinlashadi. Muammoli vaziyatlarning tarbiyaviy imkoniyati aynan shu tanlov nuqtasini o‘quvchiga tushunarli shaklda ochib berishida namoyon bo‘ladi. Bunda axloqiy tushuncha bolaning shaxsiy manfaatlari, hissiyotlari va boshqa kishilar oldidagi mas’uliyati bilan bog‘lanadi. Muammoli vaziyatlar orqali axloqiy fazilatlarni rivojlantirishda ko‘zga tashlanmaydigan zarar masalasini ham ko‘rib chiqish zarur. Ayrim harakatlarning salbiy oqibati darhol seziladi: buyum sinadi, bola yig‘laydi yoki ish bajarilmay qoladi. Boshqa holatlarda esa zarar sukut, ishonchning pasayishi yoki hamkorlikdan chekinish shaklida namoyon bo‘lishi mumkin. Sinfdoshining g‘oyasini o‘ziniki sifatida aytish, uning taklifini eshitmagandek bo‘lish yoki umumiy ishdagi hissasini tilga olmaslik tashqi tomondan jiddiy hodisaga o‘xshamasligi mumkin. Shunday voqealarni tahlil qilish bolaga insonning mehnati, fikri va qadriga ehtiyotkor munosabatda bo‘lish mazmunini ochadi.

Bolaning boshqalarga yoqish istagi bilan mustaqil axloqiy qarori o‘rtasidagi ziddiyat ham tarbiyaviy tahlilga loyiqdir. Sinfdagi faol guruh bir o‘quvchining ustidan kulganda, ayrim bolalar bunga qo‘shilishni istamasalar ham sukut saqlashlari mumkin. Ularning qaroriga guruhdan ajralib qolish xavotiri ta’sir etadi. Muammoli vaziyatda bolaning qo‘rquvi inkor qilinmaydi; xavfsiz yordam yo‘llari ishlab chiqiladi. Kamsitilayotgan tengdoshiga yaqinlashish, boshqa sherik bilan birga uni qo‘llab-quvvatlash yoki ishonchli kattaga murojaat qilish kabi harakatlar muhokama qilinadi. Shu yo‘l bilan axloqiy jasorat vaziyatni hisobga oladigan amaliy tanlov sifatida tushuntiriladi.

NATIJALAR

Qoidani eslab qolish muhim boshlang‘ich shart bo‘lishi mumkin, biroq qarorni asoslash va amalga oshirish alohida pedagogik ishni talab qiladi. Muammoli vaziyat ushbu bosqichlarni dars ichida bog‘lash uchun sharoit yaratadi. Axloqiy rivojlanish bilan ijtimoiy-hissiy ta’limning aloqasi ham aniqlashtirilishi kerak. Hissiyotini boshqarish va boshqani tinglash axloqiy qarorni muhokama qilishga yordam beradigan ko‘nikmalardir. Biroq har qanday xotirjam muloqotning mazmuni adolatli bo‘lishi kafolatlanmaydi. Bola muloyim ohangda ham sinfdoshini chetlatishni taklif qilishi mumkin. Pedagog bola xatosini tan olganida uni kamsitsa, halollikka oid muhokama bilan kundalik tajriba o‘rtasida nomuvofiqlik yuzaga keladi. Guruh ishida ayrim o‘quvchilar hissasini doimo e’tiborsiz qoldirish adolat haqidagi topshiriqlarning mazmunini zaiflashtirishi mumkin. Shu sababli o‘qituvchi vaziyat tahlilidan so‘ng sinfdagi vazifa taqsimoti va javob berish imkoniyatlarini ham ko‘rib chiqishi tavsiya etiladi. Axloqiy fazilatlarning mazmunini kundalik tanlovlar orqali ochib berish uchun imkoniyat yaratishini asoslashga xizmat qildi. Ishlab chiqilgan model vaziyatni tushunish, axloqiy jihatni ajratish, boshqa tomon holatini hisobga olish, qarorni asoslash va amaliy harakatni belgilashni o‘zaro bog‘laydi. Natijalar fazilatning shakllanganini tasdiqlovchi empirik ko‘rsatkich sifatida talqin qilinmaydi. Ular keyingi amaliy tadqiqot uchun metodik asosni tashkil etadi.

13.00.00. – PEDAGOGIKA FANLARI
JOURNAL.NAMSPI.UZ
ISSN: 2992-9008; UDK: 37

Boshlang'ich ta'limda axloqiy tarbiyaning mazmuni bolaning kundalik hayotda duch keladigan tanlovlari bilan uzviy bog'liq. O'quvchi halollik, adolat, mehribonlik va mas'uliyat haqidagi tushunchalarni bilishi mumkin, ammo o'z manfaatiga zid keladigan vaziyatda ushbu qadriyatlarga muvofiq harakat qilish unga qiyinchilik tug'diradi. "Muammoli vaziyatning tarbiyaviy ahamiyati unda o'quvchining shaxsiy istagi, mavjud qoida, boshqalarning ehtiyoji va kutiladigan oqibat o'zaro to'qnashishi bilan belgilanadi"[1; Olimpio]. Bola bir qarorning o'zi uchun qulayligini ko'radi, boshqa qarorning esa adolatliroq ekanini tushunadi. Ushbu ichki ikkilanish pedagogik jihatdan mazmunli muhokama uchun asos yaratadi. O'qituvchi vaziyatni tayyor hukm bilan yakunlashga shoshilmasa, o'quvchi o'z tanlovini izohlash, boshqa fikrni tinglash va dastlabki qarorini qayta ko'rib chiqish imkoniyatiga ega bo'ladi. Axloqiy tarbiya shu jarayonda bolaning shaxsiy mulohazasi bilan bog'lanadi.

XULOSA

Sun'iy intellekt yordamida bajarilgan topshiriqlar ham halollik va mas'uliyatni muhokama qilish uchun yangi mazmun yaratadi. Pedagog avval topshiriqda qanday yordamga ruxsat berilishini tushunarli belgilashi zarur. Keyin o'quvchi tayyor javobni o'z mehnati sifatida taqdim etish, yordam manbasini ochiq aytish yoki olingan g'oyani mustaqil misol bilan rivojlantirish variantlarini ko'rib chiqadi. Muhokamada asosiy e'tibor bolaning o'zi nimani tushungani, qanday hissa qo'shgani va bu haqda qanchalik aniq ma'lumot berganiga qaratiladi. Muammoli vaziyatlarning tarbiyaviy imkoniyati o'qituvchining suhbatni qanday boshqarishiga ham bog'liq. Pedagog ma'qul javobni oldindan bildirib tursa, bolalar uning fikrini topishga intilishlari mumkin. O'quvchining sababini tinglash, tushunarsiz joyini aniqlashtirish va boshqa nuqtayi nazarni ko'rib chiqishga taklif qilish mustaqil mulohazaga sharoit yaratadi. Shu bilan birga, insonni kamsitish yoki zarar yetkazishni oqlaydigan takliflarning oqibati ochiq muhokama qilinadi. Fikrni eshitish va harakatni axloqiy baholash o'zaro bog'liq holda olib boriladi. Muammoli vaziyatlardan foydalanishning asosiy tarbiyaviy imkoniyati o'quvchiga

13.00.00. – PEDAGOGIKA FANLARI
JOURNAL.NAMSPI.UZ
ISSN: 2992-9008; UDK: 37

axloqiy tanlovning ichki mazmunini ochib berishidadir. Bola qarorning tashqi ko'rinishini baholash bilan birga uning kimga ta'sir qilishini, qanday ehtiyojni hisobga olishini va qaysi oqibatga olib kelishini ko'rib chiqadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Olimpio, L., Paris, P., & Thompson, A. (Eds.). (2022). Educating character through the arts. Routledge.
2. Jo'rayeva, T., & Yuldasheva, D. (2025). Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun axloqiy tarbiyaning mazmuni va mohiyati. Tsentralnoaziatskiy zhurnal mezhdistsiplinarnykh issledovaniy i menedzhmenta, 2(6, Part 2), 13–18. in-academy.
3. Kushnir, T. (2025). Seeing gray in a world of black and white: Children appreciate reasoners who approach moral dilemmas with humility. Developmental Science, 28(1), e13565.
4. Norimboyeva, S. A. (2026). Boshlang'ich ta'limda axloqiy tarbiyani baholash va tarbiya kundaligini joriy etish metodikasi. Maktabgacha va maktab ta'limi, 3(2), 451–455.
5. Saidova, N. (2022). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkurida ma'naviy-axloqiy tarbiyaning o'rni. Barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali, 2(1).
6. Shabbazova, D. R. (2026). Boshlang'ich ta'limda aksiologik qadriyatlar va raqamli kompetensiyalarni uyg'un rivojlantirish metodikasi. Maktabgacha va maktab ta'limi, 3(2), 572–575.